

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA TİCARİ İŞLETME REHNİ

COMMERCIAL ENTERPRISE PLEDGE ACCORDING TO MOVABLE PLEDGE IN COMMERCIAL ACTIONS CODE

Belin KÖROĞLU ÖLMEZ*

Özet: Ticarî işletmenin ekonomik faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla, ticarî işletme rehni; Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehnine ilişkin hükümlerinden ayrılmaktadır. Esasen bir taşınır rehni olan ticarî işletme rehni; 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nda teslimli taşınır rehnine bir istisna olarak düzenlenmekte ve rehne konu varlıklar, rehin alacaklısına devredilmeksizin gerçekleştirilmekteydi. Piyasaların güncel ihtiyaçlarına uygun yanıtlar verilebilmesi, işletmelerin finansman ve rekabet güçlerinin artırılabilmesi amacıyla kanun koyucu; 28.10.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile TİRK'i ilga etmiştir. Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile ticarî işletme rehni, teslimsiz taşınır rehni olma özelliğini devam ettirmekle birlikte; rehlin kuruluşu, kapsamı, tescil edileceği sicil ile hüküm ve sonuçları bakımından birçok yeni düzenlemeye tabi olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ticarî işletme, ticarî işletme rehni, rehnin kuruluşu, rehlin kapsamı, sicil.

Abstract: In order to maintain the commercial enterprise's facilitation, commercial enterprise pledge differs from the provisions on movable pledge of Turkish Civil Code. In Commercial Enterprise Pledge Code no. 1447, commercial enterprise pledge is enacted as an exception to delivered movable pledge where the pledge is fulfilled without delivering the elements to the pledgee. With the aim to give more suitable answers to the actual requirements of market and to increase the competition and financial power of enterprises, the legislator abolished Commercial Enterprise Pledge Code by Movable Pledge in Commercial Actions Code which was published in the Official Gazette in 28.10.2016 and effectuated in 01.01.2017. With the new legislation commercial enterprise pledge sustains its undelivered movable pledge characteristic however, would be subject to new regulations such as establishment, scope, registry, terms and results.

Keywords: Commercial enterprise, commercial enterprise pledge, establishment of pledge, scope of pledge, registry.

* Araştırma Görevlisi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, belinkoroglu@cankaya.edu.tr

GİRİŞ

Ticarî işletmenin faaliyetinin devamı sırasında, zaman zaman tacirin kredi ihtiyacı doğmaktadır. Söz konusu kredi ihtiyacı kefalet vb. şahsî teminatlarla karşılanabildiği gibi, aynî teminat karşılığında da sağlanmaktadır. Kredi verene sağlanacak aynî teminat ise taşınmaz veya taşınırlar üzerinde kurulacak rehin hakkı ile mümkün olmaktadır.

Aynî teminat olarak öngörülen taşınırlar üzerinde kurulacak rehin hakkı, Türk Medeni Kanunu'nun 939'uncu maddesi uyarınca zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle gerçekleştirilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 954'üncü maddesine göre ise alacaklar üzerinde rehin hakkı, aksine hüküm bulunmadıkça teslimine bağlı taşınırların rehnine ilişkin hükümler kapsamında kurulmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda taşınır ve alacakların rehnine ilişkin düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte; ticarî işletmeye dâhil olan unsurların alacaklıya teslimi ile rehnin kurulması hâlinde birtakım problemler gündeme gelmektedir. Zira bu unsurların kullanımı ile faaliyetlerine devam eden ticarî işletme, söz konusu unsurların alacaklıya devredilmesi hâlinde faaliyetlerini sürdüremez hale gelmektedir.¹ Buna ek olarak; rehin kapsamındaki unsurları devralan alacaklının, bunları koruma ve saklaması bakımından da bazı güçlükler yaşanabilmektedir.² Bu nedenlerle, ticarî işletme kapsamındaki taşınırlar ve alacaklar açısından Türk Medeni Kanunu'ndaki taşınır rehninden farklı bir usul izlenmektedir.

Ticarî işletme rehni, 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda teslimli taşınır rehnine bir istisna olarak düzenlenmekteydi. Buna göre, üzerinde rehin kapsamında bulunan unsurlar, rehin alacaklısına teslim edilmeksizin ticarî işletme rehni gerçekleşmekteydi. Kanun koyucu; ekonomik piyasalardaki güncel ihtiyaçlara daha uygun yanıtlar

¹ Ali Bozer/Celal Göle, Ticari İşletme Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 27; H. Ercüment Erdem, "Ticarî İşletme Rehninde Güncel Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, S. 76, 2011, s. 43; Reha Poroy/Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2015, s. 52; Oruç Hami Şener, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2016, s. 28; Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/Fusun Nomer Ertan, Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015, s. 226-227.

² Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, 22. Baskı, Ankara 2016, s. 48.

verilebilmesi, işletmelerin finansmana ulaşmalarının kolaylaştırılması ve rekabet güçlerinin arttırılması amacıyla ticarî işletme rehnine ilişkin yeni bir düzenleme yapmıştır.³ Buna göre; 28.10.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ve 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile TİRK ilga edilmektedir.

I. TİCARİ İŞLETME REHNİ

Ticarî işletmelerdeki taşınurlar üzerinde rehin hakkı kurulmasına ilişkin TİRK’te, ticarî işletmelerin bir bütün olarak rehin hakkına konu olması imkânı getirilmiştir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca ise kural olarak 5’inci maddenin 1’inci fıkrasında sayılı unsurlar üzerinde rehin hakkı kurulmakta; ancak bu unsurların borcu karşılayamaması hâlinde ticarî işletme veya esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 2’nci maddesinin 1’inci fıkrasının (ı) bendine göre rehin hakkı, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın kurulmaktadır.

II. REHNİN KURULUŞU

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasına göre rehin hakkı, rehin sözleşmesinin sicile tescili ile kurulmaktadır. Buna göre, öncelikle taraflar arasında geçerli bir rehin sözleşmesi düzenlenmeli ve bu sözleşme, 2’nci maddenin 1’inci fıkrasının (k) bendi uyarınca *“Bakanlık tarafından kurulan ya da kurdurulan ve mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde, bu Kanun kapsamında tesis edilecek rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi tüm iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirildiği ve sunulduğu merkezi ve aleni Rehlinli Taşınır Sicili”* şeklinde tanımlanan sicile tescil edilmelidir.

³ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Genel Gerekçe, <http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0753.pdf>, (E.T: 09.11.2016). Nitekim bu husus, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 1’inci maddesinin 1’inci fıkrasında *“Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınurların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır”* şeklinde ifade edilmektedir.

A. Tarafları

Rehin sözleşmesi, rehin hakkının tesisi etmek amacıyla rehin veren ile alacaklısı arasında imzalanmaktadır. 31.12.2016 tarihli ve 29935 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik’in 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (j) bendi uyarınca rehin alacaklısı, “*Rehne konu varlığın mülkiyetini devralma, alacağına 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine veya uygun gördüğü başka bir üçüncü kişiye devretme, rehinli taşınır varlıkları kiralama ve lisans haklarını kullanabilme, rehinli taşınır varlığı denetleme, değerini tespit ettirme veya genel hükümler çerçevesinde paraya çevirme yetkisi ile bunlarla sınırlı olmaksızın Kanun ve genel hükümlerde belirtilen hak ve yetkilere sahip alacaklıyı ve haleflerini*”; (m) bendi uyarınca rehin veren ise “*Mevcut veya müstakbel bir borca güvence teşkil etmek amacıyla taşınır varlığını rehin gösteren borçlu veya üçüncü kişiyi*” ifade etmektedir. İlgili Yönetmelik’in 10’uncu maddesinin 1’inci fıkrasına göre rehin alacaklısı; kredi kuruluşları, tacir, esnaf iken, 2’nci fıkrasına göre rehin veren; tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı olabilir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 3’üncü maddesi uyarınca “*Rehin sözleşmesi; a)Kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında, b)Tacir ve/veya esnaflar arasında yapılır*”. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik’in 10’uncu maddesinin 3’üncü fıkrasına göre ise rehin hakkı; rehin alacaklısı bir kredi kuruluşu ile rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri veya rehin alacaklısı tacir/esnaf ile rehin veren tacir/esnaf arasında kurulabilmektedir. Buna göre; çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabının rehin sözleşmesinde rehin alacaklısı olması ve bu kimselerin, tacir ve/veya esnaftan birinin rehin alacaklısı olması hâlinde sözleşmede rehin veren olması da mümkün olmayacaktır.

Rehin sözleşmesinin taraflarından birini oluşturan kredi kuruluşları, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 2’nci maddesinin 1’inci fıkrasının (e) bendinde “*19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 21/11/2012*

tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır. Sözleşmenin karşı tarafı ise tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler olabilmektedir. İlgili Kanun’un 2’nci maddesinin 1’inci fıkrasının (ğ) bendi uyarınca tacir, “13.1.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre tacir kabul edilen kişiyi”; (ç) bendi uyarınca esnaf, “7.6.2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârı”; (b) uyarınca çiftçi, “18.4.2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununa göre faaliyet gösteren çiftçiyi”; (l) uyarınca üretici örgütü, “Üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri”; (j) uyarınca serbest meslek erbabı ise “31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa göre tanımlanan serbest meslek erbabını” ifade etmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehin sözleşmesi, tacir ve/veya esnaf arasında da kurulabilmektedir. Gerekçede bu hususun, tacir ve esnafın yatırımlarını karşılıklı destekleyebilmelerine yönelik bir imkân oluşturulması amacıyla düzenlendiği belirtilmektedir.⁴ İlgili Kanun ile yürürlükten kalkacak olan TİRK’te ise ticarî işletme rehni; tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticarî işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında kurulabilmekteydi. TİRK uyarınca rehin sözleşmesinin taraflarından birini oluşturan ticarî işletmenin maliki olan gerçek ve tüzel kişiler, her zaman Türk Ticaret Kanunu’nun 12’nci maddesi uyarınca taciri karşılamamaktaydı. Öyle ki bir kimsenin ticarî işletmenin maliki olmakla birlikte; o ticarî işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işletmemesi hâlinde tacir sıfatını kazanması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin sözleşmesinin taraflarından birinin tacir olarak nitelendirilmesi daha isabetli görünmektedir.⁵

⁴ Gerekçe, m. 3.

⁵ TİRK döneminde aynı yönde bkz. Erdem, s. 44-45. Ticarî işletme maliki yerine tacir teriminin tercih edilmesinin yaratabileceği sorunlar için bkz. Başak Şit İmaoğlu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017, s. 15-16.

Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre bir ticarî işletme kurup açtığını ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş kimse-ler, fiilen işletmeye başlamamış olsalar dahi tacir sayılmaktadır. İlgili madde uyarınca tacir sayılan kimselerin de, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehin hakkı kurulması mümkün olmalıdır. Zira ilgili Kanun'un 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (ğ) bendi uyarınca verilen tacir tanımı, Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre tacir sayılanları da kapsar niteliktedir. Nitekim bu kim-selerin, üzerinde rehin kurabilecekleri bir ticarî işletme veya ticarî iş-letmeye tâbi unsurlar bulunmaktadır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca tacir gibi so-rumlu olan kimselerin, üzerinde tasarrufta bulunabileceği herhangi bir ticarî işletme bulunmamaktadır.⁶ Bu nedenle bu kimseler, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehin hakkına sahip olma-malıdır. Kaldı ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca tacir sayılanlar, tacir olmanın tüm hak ve yükümlülük-lerine sahip olmakta; ancak, 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre tacir gibi sorumlu olanlar yalnızca tacir olmanın yükümlülüklerine tâbi tutulmaktadır. Rehin hakkı kurulması, ticarî işletmenin ekono-mik devamlılığını sağlamak bakımından tacire tanınan bir imkân olup bu durumda Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre tacir gibi sorumlu olanların, bu imkândan yararlanma hakları bulunmamalıdır.

B. Sözleşme

Rehin sözleşmesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre; elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenebilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 12'nci madde-si uyarınca kural olarak sözleşmelerde şekil serbestisi geçerlidir; an-cak, kanunda sözleşme için öngörülen bir şeklin bulunması hâlinde bu şekil, geçerlilik şartıdır. Buna göre, rehin hakkının kurulabilmesi

⁶ TÜRK döneminde ilgili sicile tescili yapılmamış bir işletme üzerinde rehin hakkın kurulamayacağına ilişkin bkz. Rıza Ayhan/Mehmet Özdamar/Hayrettin Çağlar, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 9. Bası, Ankara 2016, s. 200; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 228.

için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerekmekte olup bu şekil, sözleşmenin geçerlilik şartını oluşturmaktadır. Bu nedenle, öngörülen yazılı şekle uyulmaksızın yapılan rehin sözleşmesi geçersiz olacaktır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca, *"yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şarttır"*. TÜRK'te ise rehin sözleşmesinin, ticarî işletmenin bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzimi zorunlu kılınmakta; buna göre önceden düzenlenen bir sözleşmenin, notere onaylatılması yeterli olmamakta ve rehin sözleşmesinin noterlikçe re'sen düzenlenmesi geçerlilik şartı olarak öngörülmektedir.⁷

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin sözleşmesinin yazılı olarak düzenlenebileceği belirtilmiş, 4'üncü maddenin 4'üncü fıkrasında sicile tescil edilebilmesi için imzaların noterce onaylanması veya sicil yetkilisinin huzurunda atılması şartı getirilmiştir.⁸ Tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sicil yetkilisinin huzurunda atılması, rehin sözleşmesinin sicile tescilinin şartı olarak öngörülmektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında belirtildiği üzere, *"Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde, borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur"*.⁹ Taraflar arasında düzenlenen sözleşmede imzaların sicil yetkilisinin önünde atılması

⁷ Arkan, s. 52; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 205; Ali Erten, "Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni ve Hukuki Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, S. 32, 2000, s. 85; Erzan Erzurumluoğlu, "Ticari İşletme Rehni", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1977, s. 434; Şener, s. 33; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 233.

⁸ Aynı yönde bkz. Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik m. 8/3.

⁹ Metin ve imza, adi yazılı şeklin unsurlarıdır, Gökhan Antalya, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 2012, s. 328; Fikret Eren, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014, s. 273; Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Ankara 2013, s. 124; Necip Kocayusufpaşaoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu Borçlar Hukukuna Giriş Hukukî İşlem Sözleşme, 6. Bası, İstanbul 2014, s. 276; M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-1, 11. Bası, İstanbul 2013, s. 144; S. Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 113.

ile sözleşme kurulmuş olacaktır. Ancak, imzaların sicil yetkilisinin önünde atılması, resmî şekli ifade etmemektedir. Zira resmî şekil, ancak yetkili kimselerce düzenleme şeklinde söz konusu olmakta olup noterce veya yetkili kimselerce imzaların onaylanmasına ilişkin olarak yapılan işlem resmî şekil anlamına gelmemektedir.¹⁰ Buna göre, yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinde imzaların noterce onaylanması da yalnızca bir tasdik işlemi olduğundan, resmî şekli ifade etmemektedir. Bu nedenlerle, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında düzenlenecek rehin sözleşmesi, adi yazılı şekle tâbi olarak yapılacaktır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin sözleşmesinin elektronik ortamda düzenlenmesine de imkân sağlanmaktadır. İlgili Kanun'un 4'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca elektronik ortamda düzenlenen sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi için sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca "*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tâbi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez*". Doktrinde bu hüküm, resmî şekle tâbi sözleşmeler ile teminat sözleşmelerinin elektronik imza yoluyla kurulamayacağı; bu Kanun'un kapsamında yalnızca adi yazılı şekle tâbi sözleşmelerin olacağı şeklinde yorumlanmaktadır.¹¹ Ancak, sonraki tarihli özel kanun olan Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası ile özel bir hüküm getirilmiş olup aynî teminat sözleşmelerinin bir türü olan rehin sözleşmesinin, güvenli elektronik imza ile onaylanmasına imkân tanınmaktadır. Nitekim Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, güvenli elektronik imza ile imzalanacak rehin sözleşmesinin, 5070 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil etmeyeceği belirtilmektedir.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenecek olan rehin

¹⁰ Antalya, s. 346; Eren, s. 285; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 302; Oğuzman/Öz, s. 155; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 127. Kılıçoğlu ise resmî şeklin; onama veya düzenleme şeklinde yapılabileceğini söylemektedir, s. 111.

¹¹ Eren, s. 282; Kılıçoğlu, s. 127; Oğuzman/Öz, s. 150.

sözleşmesinde bulunması zorunlu olan unsurlar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasında; rehin sözleşmesinin tarafı, borcun konusu, miktarı, miktarı belli değilse rehlin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi¹² ve rehlin azami miktarı, rehne konu varlık¹³ ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar olarak sayılmaktadır. Bu unsurlara ek olarak, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehin sözleşmesinde; rehin kuruluşunda belirlenen rehin sistemi ile sabit derece sisteminin kabul edilmiş olması hâlinde derecenin itibari değeri ve rehin alacaklısının derece ve sırasının, bir değerlendirme yapılmış ise taşınır varlığının tespit edilen değerinin, varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydının, rehin hakkının Sicile tescilinden doğan masrafların hangi tarafa ait olduğunun da yer alması gerekmektedir.

C. Tescil

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na göre rehin hakkının doğumu için rehin sözleşmesinin düzenlenmesi yeterli olmayıp bu sözleşmenin sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Nitekim Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehin sözleşmesinin sicile tescili, kurucu etkiye sahiptir. İlgili Kanun kapsamında bahsedilen sicil, Rehinli Taşınır Sicili olup 8'inci

¹² Bu düzenleme ile TİRK m. 6'da yer alan "(...) alacağın Türk Lirası olarak miktarı (...)" ifadesi nedeniyle ortaya çıkan, rehlin yabancı para üzerinden kurulup kurulmayacağına ilişkin tartışmalar sona ermektedir. TİRK dönemindeki tartışmalar için bkz. Arkan, s. 53, dn. 1; Erdem, s. 50; Poroy/Yasaman, s. 64; Seza Reisoğlu, "Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme", *Bankacılar Dergisi*, S. 47, 2003, s. 113; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 244.

¹³ TİRK döneminde, menkul işletme tesisatının tamamının rehin sözleşmesinde gösterilmesi zorunlu olduğundan, bu unsurlardan birkaçının sözleşmede yer alması hâlinde bu eksikliğin rehin hakkının kurulmasını engelleyip engellemeyeceği tartışmalıydı. Tartışmalar için bkz. Bozer/Göle, s. 28; Erdem, s. 51; Erten, s. 85; Poroy/Yasaman, s. 62-63; Reisoğlu, s. 111; Şener, s. 33; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 240. Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile zorunlu unsur kavramı kaldırılmış olup m. 5'te sayılan unsurlardan biri ile de rehin kurulabilmesi mümkündür.

maddenin 1'inci fıkrasına göre; rehin hakkının tesisi ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesi, rehinli taşınır varlık ile alacağın devrinin tescili amacıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca kurulan veya kurdurulacak olan sicili ifade etmektedir. 31.12.2016 tarihli ve 29935 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca; rehin sözleşmelerinin tescil, değişiklik, terkin ile rehinli taşınır varlık ile rehin hakkının devri ve boşalan dereceye geçme hakkı taleplerinin alınması, bu taleplerin Sicile tescil edilmesi ile sicil kayıtlarının tutulması ve erişime açılması ile bu Yönetmelikle verilen diğer görevlerin yerine getirilmesi amaçlarıyla Rehinli Taşınır Sicili kurulmuştur. Buna göre, TÜRK'te ticari işletme rehni'nin tescilinin yapılacağı makam esnaf ve sanatkârlar sicili veya ticaret sicili iken; Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği ile yeni bir sicil kurulması öngörülmektedir. Rehinli Taşınır Sicili, gerek Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 9'uncu maddesinin 2'nci fıkrası gerekse Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 17'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca alenidir.

Rehin sözleşmesinin tescili, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 21'inci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca kural olarak, tarafların talebi üzerine yapılır. Bu kişiler, ilgili Yönetmelik'in 22'nci maddesinin 1'inci fıkrasında; kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri şeklinde belirtilmektedir.

TÜRK'ten farklı şekilde, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda rehin sözleşmesinin tescil edileceği süreye ilişkin olarak herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasında ise sicil işlemlerinin gecikmeksizin yapılacağı hüküm altına alınmaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 18'inci maddesinde, TÜRK'in 20'nci maddesindeki rehnine ilişkin hükümlere yapılan atıftan farklı olarak,¹⁴ bu Kanun'da

¹⁴ Türk Medeni Kanunu'ndaki taşınmaz rehin hükümlerinin ticari işletme rehni'nin niteliğine uygun olmadığı ve kanun koyucunun hataen bu yollamayı yaptığına ilişkin TÜRK dönemindeki eleştiri için bkz. Şeref Ertuş, "Tescilli Taşınır Rehinleri", Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Journal of Yaşar University, Özel Sayı, Cilt II, 2013, s. 1172-1173.

hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehinine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.¹⁵ Ancak, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerinde de sicile tescil süresine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durumda; rehin sözleşmesinin sicile tescil edileceği süreye dair herhangi bir sınırlama yoktur. TİRK'in 5'inci maddesinde sicile tescil için öngörülen, sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren 10 günlük süre geçirildikten sonra yapılacak tescilin rehin hakkının doğumunu sağlayıp sağlamayacağı tartışmalıydı. Doktrinde bir görüş; bu süre geçtikten sonra da tescilin yapılabileceğini ve rehin hakkının doğacağını kabul etmekteydi.¹⁶ Diğer görüşe göre ise TİRK'te öngörülen süre emredici nitelikte olup alacaklı ve üçüncü kişileri korumayı amaçladığından, bu süre geçtikten sonra yapılacak tescil ile rehin hakkının kurulamayacağı kabul edilmekteydi.¹⁷ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile tescil için TİRK'te öngörülen bu süre sınırı kaldırılmıştır. Nitekim rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi ancak tescil ile mümkün olduğundan, tescilden önce üçüncü kişilerin rehin kapsamında korunması gereken bir hakları da bulunmamaktadır.

Rehlinli Taşınır Siciline yapılan tescillerin diğer sicillere bildirilmesi bakımından, TİRK'ten farklı olarak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda ayrıca bir düzenleme bulunmamaktadır. Rehlinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesinde ise siciller arasındaki veri paylaşımının, sicil merkezi üzerinden elektronik ortamda yapılacağı; elektronik ortamda tutulmayan sicil verilerininse ilgili kurum veya kuruluş tarafından Sicile fiziken bildirileceği belirtilmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm

¹⁵ Bununla birlikte, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 42'nci maddesinde ise Kanunda ve bu Yönetmelikte hüküm bulunmaması halinde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz rehinine ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir.

¹⁶ Arkan, s. 52; Erdem, s. 52; Poroy/Yasaman, s. 65; Metin Topçuoğlu/Ömer Çon, "Ticari İşletme Rehininde Rehin Alacaklısının Korunması", *TBB Dergisi*, S. 93, 2011, s. 198; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 243. Rehin veren bakımından aynı yönde bkz. Ertaş, s. 1164.

¹⁷ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 205; Bozer/Göle, s. 30; Erten, s. 85; Erzurumluoğlu, s. 435; Şener, s. 33-34.

ifade etmesi de, rehin sözleşmesinin sicile tescil edilmesiyle mümkün olmaktadır.¹⁸ TİRK'in 9'uncu maddesinin 2'nci fıkrasına göre, ticarî işletmenin sicil bölgesi dışındaki, ticarî işletme rehninden haberdar olmayan üçüncü kişilerin iyi niyetleri korunmaktaydı. Bu husus, Türk Ticaret Kanunu'nun 36'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında hüküm altına alınan "*ticaret sicilinin* tüm Türkiye çapında etkili olması" şeklindeki düzenlemenin uygulama alanını kısıtlamaktaydı. Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda, TİRK'tekine benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla, Rehinli Taşınır Siciline tescil edilen rehin sözleşmesi, ilgili sicil çevresine bakılmaksızın tüm üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmektedir.

III. REHNİN KAPSAMI

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, rehnin kapsamı; alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikrî ve sınaî mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmeven ve idarî izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makineleri, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticarî işletme veya esnaf işletmesi, ticarî plaka ve ticarî hat, ticarî proje, vagon ve bu fıkrada sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet haklarıdır. İlgili madde gerekçesinde, rehnin kapsamına giren unsurların tahdidi olarak sayıldığı belirtilmektedir.¹⁹ Bununla birlikte, 5'inci maddenin 3 ila 5'inci fıkraları uyarınca işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları, mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri ve her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar da rehne konu edilebilecektir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan unsurların borcu karşılamaaması hâlinde ise ticarî işletmenin tümü üzerinde rehin hakkı kurulamayacaktır.²⁰ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 8'inci maddesinin

¹⁸ Benzer bir şekilde bkz. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği m. 16/3.

¹⁹ Gerekeçe, m. 5.

²⁰ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kul-

3'üncü fıkrasına göre, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu unsurlar üzerinde bu Kanuna göre rehin kurulamayacaktır. Bu durumda; 5'inci maddenin 1'inci fıkrasında sayılan unsurlardan; özel bir sicile tescil edilen fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hayvanlar gibi unsurlar bakımından ilgili Kanun kapsamında rehin kurulup kurulamayacağı tartışmalıdır.²¹

Ticarî işletme rehninin kapsamı, TİRK'in 3'üncü maddesinde ise ticaret unvanı ve işletme adı, rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tesis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları ve ihtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar ile sınırlıydı. Ticaret unvanı ve işletme adı ile menkul işletme tesisatı, ticarî işletme rehninin zorunlu unsurları arasında yer almakta olup bu unsurların rehin kapsamı dışında bırakılması mümkün olmamaktaydı. Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca rehin hakkı, 5'inci maddenin 1'inci fıkrasında sayılan unsurlardan biri veya birkaçı üzerinde kurulabilmektedir. Buna göre TİRK'ten farklı olarak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehnin kapsamında olması gereken zorunlu bir unsur bulunmamaktadır.

TİRK'te ticarî işletme rehninin zorunlu unsurları arasında yer alan menkul işletme tesisatı; hükmün sınırlayıcı ifadesinden yola çıkarak yalnızca makine, alet, araç ve motorlu nakil aracı olarak yorumlanmakta ve hammadde, kira geliri, stok gibi unsurların rehin kapsamında yer almayacağı söylenmekteydi.²² Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1'inci fıkrası ile hammadde, ağaç, hayvan, stoklar vb. unsurlar da rehin kapsamına alınmaktadır. Buna ek olarak TİRK'in 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (b) bendindeki "*rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tesis edilmiş olan (...)*"

lanılması Hakkında Yönetmelik'in 17'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında ise borç miktarının belirli olması hâlinde rehne konu taşınır varlıklardan biri veya birden fazlasının borç miktarının tamamına ek olarak beşte birinden fazlasını karşılaması hâlinde işletmelerin tümü üzerinde rehin kurulamayacağı belirtilmektedir. Bu hükmün, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na aykırılık nedeniyle geçersiz olduğuna ilişkin bkz. Şit İmamoğlu, s. 25.

²¹ Şit İmamoğlu, s. 25.

²² Arkan, s. 56; Reisoğlu, s. 110; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 235-236.

ifadesi gereği; henüz işletmeye özgülenmemiş olan menkul işletme tesisatı, rehin kapsamı dışında bırakılmaktaydı.²³ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 3 ila 5'inci fıkraları ile henüz ticarî işletmeye özgülenmemiş taşınır varlıklar, bunların getirileri ve alacaklar üzerinde de rehin hakkı kurulabilmektedir.²⁴ Nitekim Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 12'nci, 13'üncü ve 16'ncı maddelerinde; henüz malikin mülkiyetinde bulunmayan, ancak ileride mülkiyete konu olabilecek rehne konu taşınır varlıklar, bu varlıkların getirileri ile her türlü sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacakların da rehnin konusu olabileceği hüküm altına alınmaktadır.

Rehin hakkına konu olacak unsurların, kimin mülkiyetinde olduğu bir önem arz etmemektedir. Öyle ki, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5'inci maddesinin 9'uncu fıkrası uyarınca üçüncü kişiler de, bu Kanun kapsamında borçlu lehine taşınır rehni kurabilecektir. Nitekim Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 10'uncu maddesinin 5'inci fıkrasında da herhangi bir kimsenin, rehin veren lehine, rehne konu taşınır varlıklardan birini veya birkaçını rehin olarak gösterebileceği belirtilmektedir. Benzer bir şekilde TÜRK döneminde de, menkul işletme tesisatının işletme malikine ait olması aranmamakta ve başkasına ait araçlar üzerinde de rehin hakkı kurulabileceği söylenmekteydi.²⁵

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 6'ncı maddesine göre taşınır varlığın bütünleyici parçası da rehin kapsamında olmakla birlikte; mevcut veya sonradan ilave edilen eklentiler ise ayrıca kararlaştırılarak rehin kapsamına alınmaktadır.

²³ Ertaş, satın alınmış; ancak, henüz teslim alınmamış malların da rehin kapsamına alınması gerektiği söylemektedir, s. 1166. Benzer bir şekilde bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 239. Aksi yönde bkz. Arkan, s. 56; Erten, s. 85; Reisoğlu, s. 110.

²⁴ Aynı yönde bkz. Şit İmamoğlu, s. 28.

²⁵ Arkan, s. 57; Ertaş, s. 1168. Aksi yönde bkz. Reisoğlu, s. 111. Rehni alacaklısının iyi niyetli olması, üçüncü kişilerin taşınır malları üzerinde rehin hakkı kurulabilecektir, Bozer/Göle, s. 29; Erten, s. 86; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 240. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; menkul işletme tesisatının ticarî işletme sahibine ait olması değil, ticarî işletmeye tahsis edilmiş olmasıdır, Erdem, s. 58, dn. 14; Poroy/Yasaman, s. 60. Aksi yönde bkz. Reisoğlu, s. 111.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 13'üncü maddesi uyarınca rehne konu unsurların değer tespiti; rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesince, ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişilere²⁶ yaptırılacaktır. 31.12.2016 tarihli ve 29935 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehin sözleşmesinin tarafları; rehne konu unsurun değerini, herhangi bir değerlendirme hizmeti almaksızın rehin hakkının kurulmasından önce serbestçe kararlaştırabilecektir. Ancak, taraflar arasında anlaşma sağlanamaması hâlinde yetkili mahkemeden değer tespitinin yaptırılması talep edilebilecektir.

IV. REHNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 10'uncu maddesi ile TİRK'ten farklı olarak, rehinde derece sistemi getirilmektedir. TİRK'in 8'inci maddesinde rehnin sicile tescili anına göre bir sıra takip edilmekteydi. Nitekim bu husus; TİRK'in 20'nci maddesi uyarınca atıf yapılan, Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerinde yer alan derece sistemine aykırılık teşkil etmekteydi. Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 10'uncu maddesi ile alacaklıların hakları bakımından, taşınmaz rehinde olduğu gibi, derece sistemi öngörülmüştür. İlgili madde gerekçesinde, bu sistemin; alacaklılar arasında rehnin paraya çevrilmesi sürecinde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önlenmesi amacıyla getirildiği belirtilmektedir.²⁷ Bununla birlikte, aynı taşınır varlık üzerinde, derece sırası belirtilmeksizin rehin hakkı kurulması hâlinde ise öncelik hakkı; Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 11'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehnin kurulma anına göre belirlenecektir. İlgili Kanun bir önceki maddesinde derece sistemini düzenlemesine karşın, öncelik hakkına ilişkin 11'inci maddesinde derece sisteminin uygulanmaması hâlinde sicile tescil anının da esas alınabileceğini öngörmektedir.

Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 24'üncü maddesinde

²⁶ Bu kimseler, Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde belirtilmektedir.

²⁷ Gerekçe, m. 10.

rehin sistemleri detaylandırılmıştır. Buna göre rehin hakkı, sicile tescil anını esas alan ilerleme sistemi veya rehin hakkının derece ve sırasını esas alan sabit derece sistemi ile kurulabilecektir. Taraflarca herhangi bir rehin sisteminin belirlenmemesi hâlinde ise ilerleme sistemine göre rehin kurulmuş olacaktır. İlgili Yönetmelik'in 33'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre ise öncelik hakkı; derece belirtilmeksizin kurulmuş rehinlerde rehnin kuruluş anına göre, sabit derece sistemine göre kurulmuş rehinlerde derecenin sırasına göre belirlenir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 18'inci maddesinde, bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehnine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir. Buna karşın, Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 42'nci maddesinde ise Kanun ve Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır. Nitekim rehin sistemlerinde öngörülen sabit derece sistemi, taşınmaz rehnine ilişkin hükümler arasında yer almakta olup Türk Medeni Kanunu'nun yalnızca taşınır rehnine dair hükümlerine yollama yapılması halinde Kanun ile çelişki doğurabilecektir.²⁸

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 12'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca tarafların hak ve yükümlülükleri, bu Kanun'a aykırı olmamak kaydıyla, rehin sözleşmesi ile belirlenmektedir. Bununla birlikte 12'nci maddenin 2'nci fıkrasında zilyedin, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri alma ve değerini düşürecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü bulunmaktadır. Alacaklıya, gerekli önlemlerin alınması amacıyla hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi, gecikmesinde tehlike bulunan hallerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeksizin de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilecektir. Hakları zarar görenlerin, gerekli önlemler için yapmış oldukları giderlerin tazminini 12'nci maddenin 3'üncü fıkrası uyarınca zarara sebep olanlardan talep etme hakkı bulunmaktadır.²⁹ Zilyedin, rehinli taşını-

²⁸ Söz konusu atfın, Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerine yapılması gerektiğine dair bkz. Şit İmamoğlu, s. 45-46.

²⁹ Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 27'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca ise

rın değerini düşürecek davranışlarda bulunması hâlinde; alacaklının talebi üzerine hâkimin bu tür davranışları yasaklaması söz konusu olabileceği gibi, 12'nci maddenin 5'inci fıkrasına göre rehin veren, bu tür davranışlarından doğan zararları tazmin etmekle de yükümlü kılınmaktadır.³⁰ Benzer bir şekilde, TİRK'in 11'inci maddesinde ticarî işletme sahibi, işletmenin mevcut değerini korumak için gerekli özeni göstermekle yükümlü kılınmaktaydı.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 12'nci maddesinin 6'ncı fıkrasında rehin verenin, rehinli taşınır varlığın ve alacağın devrini sicile tescil ettirmekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. TİRK'in 10'uncu maddesinin 2'nci fıkrasında ise ticarî işletme sahibinin; alacaklının muvafakati olmaksızın ticarî işletmeyi veya rehne dâhil münferit unsurları devretme, bir aynî hakla sınırlama, başka bir yere nakletme veya başkaları ile değiştirme hakkı bulunmamaktaydı.³¹ Ancak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 12'nci maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; rehinli taşınır varlığın veya alacağın devri bakımından alacaklının muvafakati aranmamakta, yalnızca bu hususun sicile tescili öngörülmüştür. Nitekim Rehimli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nin 22'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında rehinli taşınır varlığının devrinin tescili talebinin, rehin veren ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri tarafından gerçekleştirileceği yer almaktadır. Ticari İşlemlerde Rehini Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 28'inci maddesine göre rehinli taşınır

ilgililer, bu giderlerine has olmak üzere taşınır varlık üzerinde, tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olacaktır.

³⁰ Ticari İşlemlerde Rehini Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 27'nci maddesinin 2'nci fıkrasında ise bu hususa ek koruma tedbirleri getirilmiş olup rehinli taşınırın değerinde düşme meydana gelmesi veya bu tehlikenin mevcut olması hâlinde rehin alacaklısı, alacağı için başka güvence göstermesini veya rehinli taşınır varlığın eski hâle getirilmesini borçludan isteyebilecektir. Yeterli güvencenin, hâkim tarafından belirlenen süre içinde verilmemesi durumunda ise rehin alacaklısı, güvence eksikliğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini talep edebilecektir.

³¹ Alacaklının muvafakati olmaksızın ticarî işletmenin devredilmesi hâlinde devir işleminin geçerliliğinin etkilenmeyeceği; ancak, rehin verenin doğan zararını tazmin edeceği ve TİRK m. 12/1 uyarınca cezalandırılacağı hususuna ilişkin bkz. Reisoğlu, s. 115-116. Benzer bir şekilde bkz. Erdem, s. 48; Topçuoğlu/Çon, s. 202; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 249.

varlığın mülkiyetinin veya zilyetliğinin devri hâlinde, aksi kararlaştırılmadıkça, borçlunun sorumluluğunda veya güvencede bir değişiklik olmayacaktır. Bununla birlikte; mülkiyetin devredilmesi ve yeni malikin borcu yüklenmesi hâlinde rehin alacaklısı, kendisine başvurma hakkını saklı tuttuğunu bir yıl içerisinde yazılı olarak önceki borçluya bildirmezse borçlu, borcundan kurtulacaktır.

Rehin veren veya taşınırı rehinli olarak devralan kimsenin; rehinli varlığı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hilâfına kullanması, borcu ödememesi hâlinde rehinli varlığın mülkiyetini devretmemesi, rehinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmesi, bu varlığın veya alacağın devrini sicile tescil ettirmemesi ve sicili yanılmaya yönelik fiillerde bulunması hâlinde ilgili Kanun'un 16'ncı maddesi uyarınca adlî para cezası uygulanacaktır. Adlî para cezası öngören benzer bir hüküm, TİRK'in 12'nci maddesinin 1'inci fıkrasında da yer almaktaydı.

Borçların zamanında ifa edilmemesi hâlinde alacaklının sahip olduğu haklar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 14'üncü maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre, alacaklı öncelikle; birinci derece alacaklı ise rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecek, alacağını varlık yönetim şirketlerine devredebilecek veya devre konu olmayan bir varlık söz konusu ise kiralama ve lisans hakkını kullanabilecektir.³² Alacak bu yollarla tahsil edilemediği takdirde, genel hükümler çerçevesinde takip yapılacaktır. TİRK'in 14'üncü maddesi uyarınca ise alacaklı borcun vadesinde ödenmemesi hâlinde rehlin paraya çevrilmesi suretiyle alacağına kavuşmaktaydı. Bununla birlikte, borcun ödenmemesi hâlinde alacaklıya, ticarî işletmenin veya münferit bir unsurun mülkiyetini kazanma hakkı veren her türlü sözleşme, *lex commercia* yasağı kapsamında hükümsüz olmaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendi ile alacaklıya tanınan, rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı söz konusu yasak kapsamında değerlendirilmemelidir.

³² Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 41'inci maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkralarında, alacağın üçüncü kişilere de devredilebileceği ve kiralama ve lisans haklarının üçüncü kişilere de kullandırılabilceği öngörülmektedir.

Zira ilgili hüküm uyarınca mülkiyetin devri, alacaklıya Kanun ile tanınmış bir hak olup taraflar arasında buna yönelik bir anlaşma yapılmamaktadır. Ayrıca, TİRK'in 14'üncü maddesinin 1'inci fıkrası ile öngörülen *lex commercia* yasağı, alacağın muacceliyet kazanmasından önce yapılan sözleşmeler bakımından geçerlidir.³³ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehini Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendi ile tanınan hak ise borçların süresinde ifa edilmemesi, diğer bir deyişle, muaccel olan alacağın ödenmemesi nedeniyle borçlunun temerrüdü hâlinde gündeme gelmektedir. Buna karşılık, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (ı) bendinde yer alan ve rehin sözleşmesine, temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydının konulması ise söz konusu sözleşme, alacağın muaccel olmasından önce gerçekleştirileceğinden *lex commercia* yasağı kapsamında değerlendirilmelidir.³⁴

V. REHNİN SONA ERMESİ

Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 22'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre rehin hakkı; bir süre belirlenmişse belirlenen sürenin sona ermesi, alacağın sona ermesi, rehinin terkinini veya rehinli taşınır varlığın tamamen yok olmasıyla sona erer. Bununla birlikte, ilgili Yönetmelik'in 21'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre; "*bir borca rehin sözleşmesinde belirlenen süre sonuna kadar güvence teşkil eden rehinlerde, borçlunun temerrüdü hâlinde borçlu tarafından rehin sözleşmesinde belirlenen sürenin sona erdiği iddiası ile terkin talebinde bulunulamaz*".

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehini Kanunu'nun 15'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca alacaklının, alacağın son bulduğu tarihten itibaren üç iş günü içerisinde rehin kaydının sicilden terkinini için başvuruda bulunması gerekmektedir. Aksi halde alacaklı aleyhine Bakanlıkça,

³³ Arkan, s. 60; Poroy/Yasaman, s. 69; Topçuoğlu/Çon, s. 211; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 252-253.

³⁴ Gerek ilgili Kanun'un 14'üncü maddesi gerekse İlgili Yönetmelik bakımından söz konusu hükümlerin, *lex commercia* yasağı kapsamında olduğuna dair bkz. Şit İmamoğlu, s. 40-41, 43.

güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idarî para cezası uygulanabileceği gibi; 15'inci maddenin 3'üncü fıkrası gereği, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlunun da rehnin terkinini talep etme hakkı doğmaktadır.³⁵ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 15'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre şarta bağlı yükümlülükler de dâhil olmak üzere, mevcut ve müstakbel güvenceli yükümlülüklerin ödeme ve diğer yöntemlerle ifa edilmesi hâlinde rehin alacaklısının talebi üzerine, rehin sicilden terkin edilecektir. Benzer düzenlemeler, TİRK'in 19'uncu maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkralarında da yer almaktaydı. Bu düzenlemelere göre; öncelikle borçlunun rehnin sicilden terkinini alacaklıdan talep etmesi, alacaklının bu hususa uymaması hâlinde İcra ve İflas Kanunu'nun 153'üncü maddesi uyarınca rehnin sicilden terkininin yapılması söz konusu olmaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile bu süreç kısaltılmış olup alacağın sona ermesinden itibaren üç iş günü içerisinde alacaklının terkin talebinde bulunmaması hâlinde, borçlunun doğrudan terkinini talep edebilmesi imkânı doğmuştur.

TİRK'in 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan ve ticarî işletmenin sicilden terkinini hâlinde alacağın tamamının muaccel olmasına yönelik hüküm ise Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda yer almamaktadır.

SONUÇ

Ticarî işletmenin faaliyeti sırasında tacirin doğacak kredi ihtiyacı, şahsî veya aynî teminatlar ile karşılanabilmektedir. Teminat olarak gösterilen taşınır unsurların Türk Medeni Kanunu uyarınca rehnedilmesi hâlinde, rehnin karşı tarafına teslim edilmesi gerekir. Ancak, bu unsurların rehnin karşı tarafına teslimi hâlinde, ticarî işletmenin faaliyetlerine devam etmesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, ticarî işletmelerde taşınırlar üzerinde kurulacak rehin bakımından, ticarî işletmeler için özel düzenlemeler yapılmış; TİRK ile teslim şartlı taşınır rehnine, ticarî işletmeler bakımından bir istisna getirilmiştir. Ekonomik piyasaların doğan güncel ihtiyaçlarına cevap verilebilme-

³⁵ Aynı yönde bkz. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği m. 29/1, 3-4.

si amacıyla; 28.10.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan, 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile TİRK ilga edilmiştir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin hakkı; herhangi bir zorunlu unsur bulunmaksızın 5’inci maddesinin 1’inci fıkrasında sayılan unsurlar üzerinde kurulabilmektedir. Buna ek olarak; 5’inci maddenin 3 ila 5’inci fıkraları uyarınca işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları, mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri ve her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar da rehne konu edilebilecektir. İlgili Kanun’un 5’inci maddesinin 1’inci fıkrasında yer alan unsurların borcu karşılamaması hâlinde ise ticarî işletmenin tümü üzerinde rehin hakkı kurulacaktır. Buna karşılık 8’inci maddenin 3’üncü fıkrasında yer alan, özel bir sicile tescil edilen unsurlar üzerinde bu Kanun kapsamında rehin hakkı kurulamayacağına ilişkin hüküm, rehinin kapsamını belirleyen 5’inci maddenin 1’inci fıkrası ile çelişmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 3’üncü maddesi uyarınca rehin sözleşmesi; kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılabileceği gibi, tacir ve/veya esnaf arasında da akdedilebilmektedir. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik’in 10’uncu maddesinin 3’üncü fıkrasına göre ise rehin hakkı; rehin alacaklısı bir kredi kuruluşu ile rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri veya rehin alacaklısı tacir/esnaf ile rehin veren tacir/esnaf arasında kurulabilmektedir. Türk Ticaret Kanunu’nun 12’nci maddesinin 2’nci fıkrası uyarınca tacir sayılan kimselerin de, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehin hakkı kurması mümkün olmalıdır. Bununla birlikte, Türk Ticaret Kanunu’nun 12’nci maddesinin 3’üncü fıkrası uyarınca tacir gibi sorumlu olan kimselerin, üzerinde tasarrufta bulunabileceği herhangi bir ticarî işletme bulunmamaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’nun 12’nci maddesinin 2’nci fıkrası uyarınca tacir sayılanlar, tacir olmanın tüm hak ve yükümlülüklerine sahip olmakta; ancak, 12’nci maddesinin 3’üncü fıkrasına göre tacir gibi sorumlu olanlar yalnızca yükümlülüklerine tâbi

olmaktadır. Rehin hakkı kurulması ile ticarî işletmenin ekonomik devamlılığını sağlamak amacıyla tacire bir imkân tanındığından, Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca tacir gibi sorumlu olanlar, bu imkândan faydalanamamalıdır.

Rehin sözleşmesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre; elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenebilmektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 12'nci maddesi uyarınca Kanun'da sözleşmeler için öngörülen bir şeklin bulunması hâlinde bu şekil, geçerlilik şartıdır. Buna göre, rehin sözleşmesi bakımından öngörülen yazılı şekil, sözleşmenin geçerlilik şartını oluşturmaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin sözleşmesinin yazılı olarak düzenlenebileceği belirtilmiş, 4'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında sicile tescil edilebilmesi için imzaların noterce onaylanması veya sicil yetkilisinin huzurunda atılması şartı getirilmiştir. Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinde imzaların noterce onaylanması veya imzaların sicil yetkilisinin önünde atılması, resmî şekli ifade etmemektedir. Zira resmî şekil, ancak yetkili kimselerce düzenleme şeklinde söz konusu olmakta olup noterce veya yetkili kimselerce imzaların onaylanmasına ilişkin yapılan işlem resmî şekil anlamına gelmemektedir. Bu nedenlerle, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında düzenlenecek rehin sözleşmesi, adi yazılı şekle tâbi olarak yapılacaktır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile rehin sözleşmesinin elektronik ortamda düzenlenmesine imkân sağlanmaktadır. İlgili Kanun'un 4'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca elektronik ortamda düzenlenen sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi için sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca "*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tâbi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez*"; ancak, sonraki tarihli özel kanun olan Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası ile özel bir hüküm getirilmiş olup rehin sözleşmesinin, güvenli elektronik imza ile onaylanmasına imkân verilmektedir. Nitekim bu hususun Elektronik İmza Kanunu'na aykırılık teşkil etmeyeceği, Ticari

İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasında da belirtilmektedir.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenecek olan rehin sözleşmesinde bulunması zorunlu olan unsurlar 4'üncü maddenin 6'ncı fıkrasında sayılmaktadır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca rehin hakkının doğumu, rehin sözleşmesinin sicile tescil edilmesi ile gerçekleşmektedir; buna göre, sicile tescil, kurucu etkiye sahiptir. İlgili Kanun kapsamında bahsedilen sicil, Rehinli Taşınır Sicili olup 9'uncu maddenin 2'nci fıkrası uyarınca alenîdir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehin sözleşmesinin sicile tescili için öngörülen bir süre sınırı bulunmamaktadır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 10'uncu maddesi ile rehinde, alacaklılar arasında rehinin paraya çevrilmesi sürecinde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önlenmesi amacıyla, derece sistemi öngörülmektedir. Aynı taşınır varlık üzerinde, derece sırası belirtilmeksizin rehin hakkı kurulması hâlinde ise öncelik hakkı; 11'inci maddenin 1'inci fıkrası uyarınca rehinin kurulma anına göre belirlenecektir. Bununla birlikte, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 24'üncü maddesinde tarafların, rehin hakkını; sicile tescil anını esas alan ilerleme sistemi veya sabit derece sistemi ile kurabileceği hüküm altına alınmaktadır. Taraflarca herhangi bir sistemin belirlenmemesi hâlinde ise rehin hakkı, ilerleme sistemine göre kurulmuş sayılacaktır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 12'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca tarafların hak ve yükümlülükleri, bu Kanun'a aykırı olmamak kaydıyla, rehin sözleşmesi ile belirlenmektedir. Bununla birlikte 12'nci maddenin 2'nci fıkrasında zilyedin, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri alma ve değerini düşürecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü yer almaktadır. Alacaklıya, gerekli önlemlerin alınması amacıyla hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi, gecikmesinde tehlike bulunan hallerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeksizin de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilecektir.

Hakları zarar görenlerin, gerekli önlemler için yapmış oldukları giderlerin tazmini 12'nci maddenin 3'üncü fıkrası uyarınca zarara sebep olanlardan talep edilebilmektedir. Zilyedin, rehinli taşınırın değerini düşürecek davranışlarda bulunması hâlinde, alacaklının talebi üzerine hâkimin bu tür davranışları yasaklaması söz konusu olabileceği gibi, 12'nci maddenin 5'inci fıkrasına göre rehin veren, bu tür davranışlarından doğan zararları tazmin etmekle de yükümlü olmaktadır. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 27'nci maddesi ile rehin alacaklısı bakımından, güvence isteme veya güvence verilmemesi hâlinde kısmen ödeme talep etme gibi ek koruma tedbirleri getirilmiştir.

Rehinli taşınır varlığın devri ve alacağın devri hâlinde ise alacaklının muvafakati ayrıca aranmamakta; 12'nci maddenin 6'ncı fıkrası uyarınca rehin verenin, bu hususu sicile tescil ettirmesi öngörülmektedir. Rehin veren veya taşınırı rehinli olarak devralan kimsenin; rehinli varlığı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hilâfına kullanması, borcu ödememesi hâlinde rehinli varlığın mülkiyetini devretmemesi, rehinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmesi, bu varlığın veya alacağın devrini sicile tescil ettirmemesi ve sicili yanılmaya yönelik fiillerde bulunması hâlinde 16'ncı madde uyarınca adli para cezası uygulanacaktır. Borçların zamanında ifa edilmemesi hâlinde ise 14'üncü madde uyarınca, alacaklı öncelikle; birinci derece alacaklı ise rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecek, alacağını varlık yönetim şirketlerine veya Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 41'inci maddesine göre üçüncü kişilere devredebilecek, devre konu olmayan bir varlık söz konusu ise kiralama ve lisans hakkını kullanabilecektir. Alacağın bu yollarla tahsil edilememesi hâlinde ise genel hükümler çerçevesinde takip yapılacaktır.

Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 22'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre rehnin sona ermesi; belirlenen sürenin sona ermesi, alacağın sona ermesi, rehnin terkini veya rehinli taşınır varlığın tamamen yok olmasıyla gerçekleşmektedir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 15'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca alacaklı-

nın, alacağın son bulduğu tarihten itibaren üç iş günü içerisinde rehin kaydının sicilden terkinini için başvuruda bulunması gerekmektedir. Aksi halde, alacaklı aleyhine Bakanlıkça, güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idarî para cezası uygulanabileceği gibi; 15'inci maddenin 3'üncü fıkrası gereği borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlunun da rehnin terkinini talep etme hakkı doğmaktadır. Şarta bağlı yükümlülükler de dâhil olmak üzere, mevcut ve müstakbel güvenceli yükümlülüklerin ödeme ve diğer yöntemlerle ifa edilmesi hâlinde rehin alacaklısının talebi üzerine, rehin sicilden terkin edilecektir.

Kaynakça

- Antalya Gökhan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 2012.
- Arkan Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 22. Baskı, Ankara 2016.
- Ayhan Rıza/Özdamar Mehmet/Çağlar Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 9. Bası, Ankara 2016.
- Bozer Ali/Göle Celal, Ticari İşletme Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015.
- Erdem H. Ercüment, "Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, S. 76, 2011, s. 42-60.
- Eren Fikret, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014.
- Ertaş Şeref, "Tescilli Taşınır Rehinleri", Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, *Journal of Yaşar University*, Özel Sayı, Cilt II, 2013, s. 1155-1183.
- Erten Ali, "Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni ve Hukuki Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, S. 32, 2000, s. 81-90.
- Erzurumluoğlu Erzan, "Ticari İşletme Rehni", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1977, s. 430-438.
- Kılıçoğlu Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Ankara 2013.
- Kocayusufpaşaoğlu Necip/Hatemi Hüseyin/Serozan Rona/Arpacı Abdülkadir, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu Borçlar Hukukuna Giriş Hukukî İşlem Sözleşme, 6. Bası, İstanbul 2014.
- Oğuzman M. Kemal/Öz M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-1, 11. Bası, İstanbul 2013.
- Poroy Reha/Yasaman Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2015.

Reisoğlu Seza, "Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme", *Bankacılar Dergisi*, S. 47, 2003, s. 107-121.

Şener Oruç Hami, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2016.

Şit İmamoğlu Başak, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 2017.

Tekinay S. Sulhi/Akman Sermet/Burcuoğlu Haluk/Altop Atilla, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, İstanbul 1993.

Topçuoğlu Metin/Çon Ömer, "Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması", *TBB Dergisi*, S. 93, 2011, s. 174-214.

Ülgen Hüseyin/Helvacı Mehmet/Kendigelen Abuzer/Kaya Arslan/Nomer Ertan Füsün, *Ticari İşletme Hukuku*, 5. Bası, İstanbul 2015.